

*До 50-річчя
з дня народження
Юрія Данилюка*

УДК: 94 (477) 908 (Данилюк Ю. З.)

Петро Тронько (м. Київ)

СЛОВО ПРО УЧНЯ

17 липня 2008 року прекрасному науковцю, кандидату історичних наук, провідному науковому співробітнику Інституту історії України НАН України Юрію Зіновійовичу Данилюку виповнилось би 50.

Це була людина великої душі, великого таланту, великої перспективи на майбутнє, людина, яка багато зробила за коротке життя для науки, особливо краєзнавства.

Я знав його родину і Юрія особисто мабуть ще з часу його народження. Так трапилося, що його сім'я — батько і мати — були моїми знайомими ще в 1950-і роки. Будучи секретарем Київського обкому партії, я часто спілкувався зі співробітником обкому Неонілою Георгіївною Тріодіал — матір'ю Юрія Данилюка. Лікар за фахом та покликанням, вона неодноразово просила звільнити від організаційно-партійних обов'язків і направити на роботу за спеціальністю.

Тоді ж, невдовзі, народився малий Юрій. Закінчив прекрасно десятирічку, потім університет і прийшов працювати до нас на роботу в Інститут історії Академії наук України. На той час я був віце-президентом Академії наук України і очолював відділ краєзнавства.

Будучи стажером-дослідником, він визначився з науковим напрямком, написав і захистив блискучу дисертацію на тему "Розвиток громадських форм історичного краєзнавства 1960–1980-х роках". Пишаюся тим, що я був його науковим керівником, оскільки до цього часу своїми науковими пошуками був причетний до краєзнавчих досліджень.

За недовге життя він займався не лише науковою роботою, а й проводив величезну організаторську роботу по створенню умов ефективної роботи співробітників відділу, займався підготовкою кадрів. За його активної участі було проведено Перший краєзнавчий з'їзд. Ніхто інший як він так вперто працював над написанням першого Статуту Всеукраїнської спілки краєзнавців. Відчуваючи організаційні здібності Юрій Данилюка, я запропонував обрати першим заступником голови правління Спілки.

Під час роботи Другого та Третього з'їздів Всеукраїнської спілки краєзнавців він розро-

бив цілий ряд документів та краєзнавчих програм. Але розробка ідеї — це не втілення на практиці. Його колосальна енергія спрямовувалась на реалізацію Держаної програми краєзнавчих досліджень, які так потрібні для виховання нашого підростаючого покоління.

Можна навести багато фактів його активної участі в роботі Українського товариства охорони пам'яток історії і культури, членом якої він був, — я мав честь тоді очолювати це Товариство, — і в ряді інших великих і малих заходів з організації наукових краєзнавчих досліджень.

Якщо говорити про науковий доробок, то більше ніхто не зробив з розвитку історичного краєзнавства як Юрій Зіновійович Данилюк. Він був новатором цієї справи, ставив нові проблеми, які згодом реалізовувалися. Зокрема, він брав активну участь у підготовці до видання "Історії міст і сіл" російською мовою.

В кінці 1980-х років відкрилися нові документальні корпуси документів з історії Радянської України. Громадськість активно переймалася відтворенням історичної пам'яті, історичної правди про репресії. Саме Юрій Зіновійович подав ініціативу щодо підготовки установчих документів керівництву України щодо розробки документів колишніх радянських спецслужб, закритих партійних фондів для вивчення формування та функціонування тоталітарної системи в УСРР-УСРСР.

З його легкої руки народилася Державна програма з написання багатотомної науково-документальної серії книг "Реабілітовані історією". Назва була придумана теж ним. Згідно постанови Президії Верховної Ради від 6 квітня 1992 року та Кабінету Міністрів України від 11 вересня 1992 року було створено Головну редколегію з підготовки серії книг, я очолив цю редколегію, а Юрій Зіновійович став моїм заступником. Він розробив практично всі нормативні документи щодо діяльності Головної редколегії. Спочатку планувалося видати 27 томів цієї серії, а вже сьогодні видано майже 50 томів, і ще планується видати стільки ж. І в цьому його теж була заслуга. Відділ, який почав займатися практичною реалізацією Державної програми зараз живе і

працює на благо розбудови незалежної України.

Багато інших можна було навести фактів діяльності у сфері краєзнавства, підготовки серії книг “Реабілітовані історією”, координації наукової діяльності. Він був моїм порадиником і заступником, на якого можна було поклатися.

Величезний, звісно, його доробок у науковій праці. Із перших днів роботи Ю. З. Данилюк, як представник нової молодішої генерації, показав себе талановитим ученим, дослідником із відновлення історичної пам’яті, невідомих і маловідомих сторінок історії України.

Наведу лише деякі приклади з видання документів, книг, у яких він брав найактивнішу участь. За його активної участі видано документи, які пов’язані з історією увічнення пам’яті запорізького козацтва у 1960 — 1970-х роках.

Не проста це була справа віднайти, підготувати до друку та видати таку книгу. Рушієм і організатором, натхненником видання був Ю. З. Данилюк. Під його науковим керівництвом, наш відділ видав збірник про козацтво під назвою “Збережемо тую славу”¹.

За його безпосередньої участі підготовлено збірник документів про Олесь Гончара², його подвижницьку роботу з написання творів, зокрема, знаменитого роману “Собор”, у якому він висвітлював гірку долю української історико-культурної спадщини. Адепти сталінського тоталітарного режиму знищили багато творінь народного зодчества, зокрема, і Михайлівський Золотоверхий собор. До речі, ніхто інший як Олесь Терентійович Гончар був одним із головних ініціаторів відтворення цього собору, Успенського собору Києво-Печерської Лаври, які зараз прикрашають Київ.

Ю. З. Данилюком було виявлено документи та видано збірник документів під назвою “Операція “Френтік”³, який висвітлив невідомі

сторінки співробітництва радянських і американських військ у боротьбі з гітлерівськими загарбниками. Це, власне, єдиний збірник про дружбу та бойове братство українських патріотів і американських громадян під час Другої світової війни.

Ю. З. Данилюк, разом зі мною та Олегом Бажаном, працював над виданням монументального збірника “На скрижальях історії”, присвячений взаємозв’язкам державних структур та громадських організацій УРСР з представниками української еміграції в Канаді⁴. Це, власне, перший такий збірник, який ознайомив широку громадськість про взаємозв’язки і дружбу з прогресивною українською північноамериканською еміграцією. У виданні зібрано, скрупульозно опрацьовано документи, які засвідчили намагання української еміграції політично і матеріально допомагати Україні, зокрема в роки Великої Вітчизняної війни. У книзі також опубліковані документи про намагання партійно-державного керівництва СРСР та УРСР переконати українців за кордоном у “перспективності” кроків радянської системи у зрості добробуту громадян Радянської України, дотриманні свободи слова, свободи совісті, забезпечення культурних потреб.

Його знали і поважали науковці, краєзнавці. Ним багато зроблено доброго для людей, залишив про себе прекрасну пам’ять. Був людиною чесною і талановитою, що багато зробила для збагачення історичної науки і дуже рано пішла із життя.

Із особистих міркувань скажу — він був і помічником, і порадиником, і я вважав, що це людина, яка колись мене замінить на посаді завідувача відділу. Але нічого вічного немає — на превеликий жаль неблаганна смерть вирвала його з наших лав. Дуже і дуже рано талановитий науковий співробітник відділу пішов із життя, залишивши про себе вічну пам’ять.

1 **Збережемо тую славу.** Громадський рух за увічнення історії українського козацтва в другій половині 50-х — 80-х рр. XX ст. Збірник документів та матеріалів. — К.: Рідний край, 1997. — 474 с.

2 **Тернистим шляхом до храму: Олесь Гончар в суспільно-політичному житті України 60-80-ті рр. XX ст.:** Збірник док. та матеріалів./ Упоряд.: П. Т. Тронько, О. Г. Бажан, Ю. З. Данилюк — К., 1999. — 304 с.

3 **Операція “Френтік”.** З історії бойової співдружності військово-повітряних сил СРСР і США, цивільного населення України в роки Другої світової війни. Зб. документів і матеріалів / Упоряд. та автори коментарів: О. Г. Бажан, Ю. З. Данилюк, Д. П. Кальний, Р. Ю. Под-

кур. — К.: Рідний край, 1998. — 484 с.

4 **На скрижальях історії:** З історії взаємозв’язків урядових структур і громадських кіл України з українсько-канадською громадою в другій половині 1940 — 1980-ті роки. Зб. док. та матеріалів. — К., 2003. — 868 с.